

Arbeidsmigratiebeleid op basis van brede welvaart is nodig

RONDETAFELGESPREK TWEEDE KAMER 18 APRIL 2024

**Position
paper**

Samenvatting

Er moeten keuzes gemaakt worden over wat voor samenleving we willen zijn, welke economie daarbij hoort en welke arbeidsmigratie daarbij past. De Staatcommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 pleit voor een kwalitatief hoogwaardige economie die essentieel is voor een brede welvaart in Nederland. Het Nederlandse arbeidsmigratiebeleid herzien vanuit brede welvaart biedt hiervoor handvatten. Het bredewelvaartsperspectief kan een leidraad zijn bij verschillende soorten beleid ten aanzien van arbeidsmigratie.

1. Stel bredewelvaartsbenadering arbeidsmigratiebeleid centraal

Er zijn verschillende redenen om het huidige arbeidsmigratiebeleid te herzien. Misstanden rond arbeidsmigratie zijn zeer hardnekkig. De maatschappelijke kosten van arbeidsmigratie worden onvoldoende meegewogen in het beleid. Er komen vooral veel migranten van binnen de EU voor laaggeschoold werk en daarnaast is er een speciale regeling voor hoogbetaalde arbeidskrachten van buiten de EU, terwijl er nauwelijks vakkrachten binnenkomen voor sectoren die bijdragen aan het algemeen belang. Het arbeidsmigratiebeleid is eveneens erg versnipperd. Ook is het twijfelachtig of Nederland met het huidige beleid in de toekomst aantrekkelijk zal zijn voor mensen die we in Nederland willen uitnodigen. Het Nederlandse arbeidsmigratiebeleid herzien vanuit brede welvaart biedt handvatten bij de keuzes wat voor samenleving we willen zijn, welke economie daarbij hoort en welke arbeidsmigratie daarbij past.

De Adviesraad Migratie doet voorstellen voor een arbeidsmigratie op basis van brede welvaart bij verschillende soorten beleid. Het advies zal dit jaar verschijnen. Allereerst gaat het om het bepalen van de omvang en samenstelling van arbeidsmigratie. De adviesraad vindt het van belang dat het overheidsbeleid ten aanzien van arbeidsmigratie is geschoeid op een heldere visie op de gewenste omvang en samenstelling van arbeidsmigratie op lange termijn die is afgeleid van een visie op de samenleving. Keuzes die niet los gezien kunnen worden van keuzes op andere beleidsterreinen als AOW-leeftijd, zorg en fiscaal beleid. Pas als men een dergelijke visie heeft, kan men goed onderbouwde concrete beleidsmaatregelen ontwikkelen om de omvang en samenstelling van arbeidsmigratie te beïnvloeden.¹

Er kan vaak meer dan in eerste instantie wordt gedacht. Ook voor arbeidsmigratie van binnen de EU.² Brede welvaart kan eveneens bijdragen aan het vormgeven van direct en indirect migratiebeleid. Direct migratiebeleid heeft betrekking op beleid ten aanzien van het verstrekken van een verblijfsvergunning aan personen van buiten de EU om te komen werken in Nederland. Welke arbeidsmigranten

¹ Adviesraad Migratie (2022), [Realisme rond richtgetallen](#).

² Idem

leveren onder welke voorwaarden een positieve bijdrage aan de brede welvaart en zijn om die reden welkom in Nederland. In plaats van enkel te toetsen op inkomen (kennismigrantenregeling) of via ingewikkelde en zeer selectieve procedures van de Wet Arbeid Vreemdelingen is dan een bredewelvaartstoets van toepassing, waarvoor wij voorstellen gaan doen. Direct migratiebeleid betreft dus de concrete toelating of 'uitnodiging' van migranten.

Indirect migratiebeleid gaat over andere beleidsterreinen die invloed hebben op de omvang en samenstelling van arbeidsmigratie – zowel van binnen als van buiten de EU – naar Nederland. Het gaat daarbij met name om arbeidsmarktbeleid, economisch beleid en vestigingsbeleid. De wetten en regels op de arbeidsmarkt (over loon, arbeidsvoorwaarden, mogelijkheden voor flexibele contracten en zzp'er worden) hebben invloed op de omvang en de samenstelling van arbeidsmigratie en zijn te beïnvloeden. Een arbeidsmarkt met veel flex- en uitzendwerk is vaak wel aantrekkelijk voor arbeidsmigranten, maar minder voor mensen die al in Nederland wonen. Met economisch beleid (industriepolitiek) kan men gericht proberen bepaalde bedrijvigheid te stimuleren waardoor een vraag naar specifieke typen arbeidsmigranten kan ontstaan. Vestigingsbeleid kan kijken of er rekening wordt gehouden met huisvesting van arbeidsmigranten maar ook met andere belangrijke aspecten zoals de aanwezige sociale infrastructuur.

2. Uitwerking bredewelvaartsbenadering

De Adviesraad Migratie sluit in haar voorstel voor een arbeidsmigratiebeleid op basis van brede welvaart zoveel mogelijk aan bij de beschreven definitie van het CBS en de operationalisering van brede welvaart waaraan de planbureaus CPB, PBL en SCP momenteel werken. Om de toepassing van het bredewelvaartspectief in de praktijk hanteerbaar en uitvoerbaar te maken, dient het aantal te onderscheiden dimensies en indicatoren niet te omvangrijk te zijn. We reduceren de thema's en dimensies daarom tot drie hoofdcategorieën economisch, ecologisch en maatschappelijk.

De categorie *economisch* heeft betrekking op de welvaart 'in enge zin', zoals deze gemeten wordt met het bruto binnenlands product (bbp) per hoofd van de bevolking, en daarbij gaat het waarschijnlijk ook om de arbeidsmarkt en de financiële houdbaarheid van de verzorgingsstaat.

De categorie *ecologisch* heeft betrekking op de gewenste overgang naar een duurzame economie. Het zou hierbij om zaken kunnen gaan als klimaatverandering, gebruik van fossiele brandstoffen en aantasting van natuur en milieu. De categorie *maatschappelijk* heeft betrekking op de gevolgen voor het samenleven. We interpreteren dit ruim en vatten hieronder mogelijk sociale samenhang en integratie, de kwaliteit van het werk, de verdeling van welvaart en wonen.

De categorieën economisch, ecologisch en maatschappelijk zijn niet alleen van belang voor de brede welvaart in Nederland nu en in de toekomst, maar ook voor de herkomstlanden. Wie zich richt op arbeidsmigratie dient zich rekenschap te geven van de effecten op de toekomst. Zo hebben we gezien dat het aantrekken

van gastarbeiders in het verleden gevolgen heeft die lang doorklinken in de samenleving. Ook de effecten op landen van herkomst – is er sprake van een *brain drain* of *brain gain* – dienen meegewogen te worden. Een goede manier om te zorgen dat de belangen van Nederland, de migrant en het land van herkomst worden geborgd, is het sluiten van migratiepartnerschappen tussen Nederland en herkomstlanden.³

Bij de drie soorten beleid – beleid gericht op de gewenste omvang en samenstelling van arbeidsmigratie, direct arbeidsmigratiebeleid (toelating van buiten de EU) en indirect beleid – zullen niet telkens dezelfde aspecten van brede welvaart een rol spelen.

3. Adviesorgaan voor brede welvaart en arbeidsmigratie

De Adviesraad Migratie pleit⁴ ervoor (en in navolging daarvan ook de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050) dat een interdisciplinair orgaan wordt opgericht bij de overheid of bij een onafhankelijk adviesorgaan dat de Nederlandse regering op basis van een bredewelvaartsbenadering adviseert over arbeidsmigratie. Taken van een dergelijk orgaan zijn onder meer het vaststellen van meerjarige bandbreedtes van het arbeidsmigratiesaldo, het beoordelen van de maatschappelijk waarde van sectorale goederen en diensten, en de eventuele weging van de dimensies van de bredewelvaartstoets voor individuele arbeidsmigranten. Dit orgaan zou daarbij diverse groepen in de samenleving moeten raadplegen, waaronder deskundigen, werkgevers, werknemers, lokale bestuurders en burgers.

³ Adviesraad Migratie (2022), [Zorgvuldig arbeidsmigratiebeleid](#).

⁴ Adviesraad Migratie (2021), [Naar een brede welvaartsbenadering in het arbeidsmigratiebeleid](#).